YABAN DOMUZU SORUNUNDA ÇÖZÜM, BİLİMSEL YABAN HAYATI YÖNETİMİDİR

Bilimsel yaban hayatı yönetiminin temel amacı, biyolojik çeşitliliği korurken insan ile yaban hayatı arasındaki çatışmayı ekolojik, ekonomik ve sosyal dengeleri gözeterek sürdürülebilir biçimde yönetmektir. Son günlerde bazı illerimizde tarım alanlarında meydana gelen zararların azaltılması amacıyla yaban domuzu popülasyonunun kontrolüne yönelik sürek avlarının artırılacağı yönündeki açıklamalar kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır.

Türkiye Ormancılar Derneği olarak, tarımsal üretimde meydana gelen yaban domuzu zararlarının gerçek olduğunu ve üreticilerimizin emeklerinin korunmasının kamu yönetiminin temel sorumluluklarından biri olduğunu kabul ediyoruz. Aynı zamanda, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını güvence altına alan Anayasamızın 56. maddesi uyarınca doğal yaşamın ve biyolojik çeşitliliğin korunması da devletin ve toplumun ortak sorumluluğudur. Çözüm; üreticilerimizi korumak ile doğal yaşamı korumayı birbirinin alternatifi olarak görmek değil, her iki amacı birlikte gerçekleştirecek bilimsel yönetim anlayışını benimsemektir.

Yaban domuzu (*Sus scrofa*), ülkemizin doğal yaban hayatının ve orman ekosistemlerinin yerli memeli türlerinden biridir. Besin arama sırasında gerçekleştirdiği eşeleme (*rooting*) davranışıyla toprağın fiziksel ve biyolojik özelliklerini etkileyen, organik maddenin toprak profili içerisinde yeniden dağılmasına katkı sağlayan ve ekolojik süreçleri değiştirebilen bir türdür. Bu nedenle bilimsel literatürde, ekosistem süreçlerini etkileyen **"ekosistem mühendisi (ecosystem engineer)"** türler arasında değerlendirilmektedir (Genov ve ark., 2017). Bunun yanında tohumların yayılmasına katkı sağlaması ve besin ağı içerisindeki yeri nedeniyle doğal ekosistemlerin işleyişinde önemli roller üstlenmektedir.

Bununla birlikte, bazı bölgelerde popülasyon yoğunluğunun artmasına bağlı olarak tarım alanlarında önemli ekonomik zararların meydana geldiği de bilinmektedir. İklim değişikliği, doğal besin kaynaklarındaki değişimler, tarımsal üretim desenindeki farklılaşmalar, doğal yırtıcıların azalması, habitat değişiklikleri ve insan faaliyetleri gibi birçok etken, insan-yaban hayatı etkileşimini artırabilmektedir. Dolayısıyla yaşanan sorunun yalnızca yaban domuzunun varlığıyla açıklanması bilimsel olarak yeterli değildir.

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), yaban hayatı yönetiminde temel yaklaşımın bilimsel verilere dayalı, sürdürülebilir popülasyon yönetimi olduğunu vurgulamaktadır. Yaban hayatı yönetiminde temel amaç, bir türün ortadan kaldırılması değil; popülasyonunun ekosistemin taşıma kapasitesi, biyolojik çeşitlilik ve sosyo-ekonomik gereksinimler dikkate alınarak sürdürülebilir biçimde yönetilmesidir.

Bu nedenle, bilimsel envanter çalışmaları tamamlanmadan, popülasyon büyüklüğü ve yoğunluğu güvenilir yöntemlerle belirlenmeden, habitatın taşıma kapasitesi ve tarımsal zarar düzeyi ortaya konulmadan alınacak yaygın popülasyon azaltma kararlarının, yaban hayatı yönetiminin temel ilkeleriyle tam anlamıyla bağdaşmayacağı değerlendirilmektedir.

Türkiye Ormancılar Derneği olarak aşağıdaki hususların öncelikle değerlendirilmesini öneriyoruz:

- Ülke genelinde ve bölgesel ölçekte bilimsel yöntemlerle yaban domuzu popülasyon envanterleri hazırlanmalıdır.
- Popülasyon yoğunluğu, habitatın taşıma kapasitesi ve tarımsal zarar düzeyi bilimsel yöntemlerle ortaya konulmalıdır.
- Elektrikli çit sistemleri başta olmak üzere koruyucu tel çitler, erken uyarı sistemleri ve diğer zarar azaltıcı uygulamalar kamu tarafından desteklenmelidir.
- Tarımsal zararların azaltılmasına yönelik koruyucu tedbirler, yaygın popülasyon azaltma uygulamalarından önce değerlendirilmelidir.
- Üniversiteler, ilgili kamu kurumları, meslek kuruluşları, üretici örgütleri ve sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla **Ulusal Yaban Domuzu Yönetim Planı** hazırlanmalıdır.
- Popülasyon kontrolünün gerekli olduğu bilimsel olarak ortaya konulan alanlarda, hedefe yönelik, kontrollü, izlenebilir ve sürdürülebilir yönetim uygulamaları benimsenmelidir.
- Uygun bölgelerde, yasal çerçevede ve bilimsel planlamaya dayalı sürdürülebilir av turizmi uygulamaları değerlendirilerek hem kırsal kalkınmaya katkı sağlanması hem de popülasyon yönetimine kontrollü destek verilmesi mümkün olabilir.

Toplumumuzda yaban domuzuna yönelik dinî ve kültürel nedenlerle farklı yaklaşımların bulunması doğaldır. Ancak yaban hayatı yönetimi; inançlar, önyargılar veya duygusal yaklaşımlarla değil, bilimsel bilgi, ekolojik denge ve kamu yararı ilkeleri doğrultusunda yürütülmelidir.

Kamu kurumlarımızın temel amacının üreticilerimizi korumak olduğu kuşkusuzdur. Bununla birlikte, yaban hayatı yönetimine ilişkin uygulamaların ve sağlanacak desteklerin, kamuoyunda daha fazla hayvanın öldürülmesini özendiren bir algıya neden olmayacak şekilde planlanması ve toplumun doğa koruma bilincini güçlendirecek uygulamalara öncelik verilmesi önem taşımaktadır.

Unutulmamalıdır ki doğadaki hiçbir canlı mutlak anlamda "yararlı" ya da "zararlı" değildir. Her tür, milyonlarca yıllık evrimsel süreç içerisinde oluşan ekolojik dengenin ayrılmaz bir parçasıdır. Sorun, yaban domuzunun varlığı değil; insan ile yaban hayatı arasındaki ilişkinin bilimsel esaslara göre yönetilememesidir.

Türkiye Ormancılar Derneği olarak çağrımız; üreticimizi de doğal yaşamı da koruyan, bilimsel verilere dayalı, şeffaf, katılımcı ve sürdürülebilir bir yaban hayatı yönetim anlayışının ülkemizde kararlılıkla uygulanmasıdır. Doğayı korumak yalnızca ormanları korumak değildir; toprağı, suyu, yaban hayatını ve insanı birlikte koruyabilmektir. Çünkü doğayı korumak, geleceğimizi korumaktır.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur. 07.07.2026

TÜRKİYE ORMANCILAR DERNEĞİ